

การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน
ในชุมชนกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ

Development of Art Activities to Enhance the Social Participation of Children and
Youth in the Community: A case study from the Best Practice Community Model

ธัญวรัตน์ นุชอุดม *

Tanwarat Nuchudom

อินทิรา พรหมพันธุ์

Intira Phrompan **

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ชุมชนต้นแบบ จำนวน 3 ชุมชน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ 1) เป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่อง 2) เป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะไม่ต่ำกว่า 3 ปี และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 3 คน 2) แกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชน จำนวน 9 คน 3) เด็กและเยาวชน อายุ 6-25 ปี จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ 2) แบบสัมภาษณ์แกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชน 3) แบบสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในชุมชน 4) แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน 5) แบบสัมภาษณ์แกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชน หลังจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน 6) แบบสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในชุมชน หลังจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน และ 7) แบบประเมินรับรองรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ

ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ 3 ชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมแบบเดิกริเริ่ม ผู้ใหญ่สนับสนุน อยู่ในขั้นที่ผู้ใหญ่และเด็กตัดสินใจร่วมกัน โดยมี 8 กิจกรรมดังนี้ คือ 1) กิจกรรมกำแพงศิลปะ 2) กิจกรรมศิลปะทราย 3) กิจกรรมพวงมโหตร 4) กิจกรรมแฟนท์ถุงผ้า 5) กิจกรรมผ้าม้าย้อม 6) กิจกรรมตุ๊กตาหุ่นมือ 7) กิจกรรมกั๊กพันปิ่นรัก และ 8) กิจกรรมกระดาษเพาะรัก

คำสำคัญ: กิจกรรมศิลปะ, การมีส่วนร่วม, เด็กและเยาวชน, ชุมชน

*นิสิตมหบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: jane.tanwarat@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: intira.p@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

This research aimed to study the development of art activities for the purpose of enhancing social engagement/participation of children and youths in the community. It comprised a case study for the best practice community model. The research samples of this study were three best practice community models, chosen under specific selection criteria; that is, that each was a community model that organized at least three art activities per year. There were three types of informants, which were; 1) three experts in organizing art activities 2) nine community leaders or those who were responsible for organizing art activities within the community, and 3) fifteen children and youths between the ages of 6 and 25 years old. The research instruments of this study were 1) an interview with experts in organizing art activities 2) an interview with community leaders or those who were responsible for organizing art activities within the community 3) an interview with children and youths who participated in provided art activities 4) observation of surroundings and behaviors in art activities involving contribution to social participation of children and youth in the community 5) an interview with community leaders or those who were responsible for organizing the art activities within the community, completed after organizing the activities 6) an interview with children and youths after they participated in provided art activities, and 7) an evaluation form, certified by experts in organizing art activities.

The findings of this research were that art activities enhancing social participation of children and youths in the community were initiated by children with the support from adults. Adults and children cooperatively made decision on the art activities. There were 8 activities: 1) art wall 2) sand art 3) Phwng Mhoir paper craft 4) painting fabric bags 5) fabric dyeing 6) hand puppets 7) moving turbine with love, and 8) growing love pot.

Keywords: art activities, participation, children and youth, community

บทนำ

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประเทศไทยได้เรียกร้องให้ผู้ใหญ่หันมารับฟังเสียงของเด็กมากขึ้น และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นการฝึกฝนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยบ่มเพาะให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีพลังสร้างสรรค์ ยอมรับความแตกต่าง และมีความเป็นประชาธิปไตย (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2559) สภาพสังคมปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างต่อเนื่องทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมและเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะปัญหาการติดจอ และติดเกมของเด็กและเยาวชน ซึ่งจากผลการสำรวจของสถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 มีเด็กติดเกมมากถึง 2.5 ล้านคน จากจำนวนเด็ก 18 ล้านคนในประเทศไทย ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 14.4 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2555 พบว่าปัญหาเด็กติดเกมอยู่ในขั้นวิกฤตและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกปี (ชาณวิทย์ พรนภดล, 2556)

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ [ศธ], 2551) ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีการประสานงานและตัดสินใจร่วมกัน (ทีศนา แชมมณี, 2545) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ อยู่วัฒนา (2544) ทำงานวิจัย เรื่อง การศึกษา การมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลของงานวิจัย พบว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่เยาวชนให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นกิจกรรม ที่ให้ความเพลิดเพลิน มีความคิดเป็นอิสระ และเกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างดี จึงทำให้เยาวชนเข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ ปีเชเนอร์ และ พิคเก้ต (2550) แปลโดย ชนวิวัฒน์ ศรีสอ้าน และ กานต์สุตา มาฆะศิริานนท์ จากหนังสือ เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาพหุปัญญา (Multiple Intelligences) และคุณลักษณะนิสัยที่ดี กล่าวถึง การส่งเสริมความสามารถด้านการเข้ากับผู้อื่น ทำได้ด้วยการ ทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น กิจกรรมศิลปะที่เป็นการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน อคิน รพีพัฒน์ (2537) กล่าวถึง กระบวนการที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยสามารถแบ่งได้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของ ปัญหา และแนวทางแก้ไข 2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา 3) การปฏิบัติตามแผน และ 4) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและ เยาวชนมีความใกล้ชิดกับชุมชนของตนเองตั้งแต่เกิด ทำให้เด็กและเยาวชนพยายามเรียนรู้และปรับตัวให้เข้า กับสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ เราจึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคี และความเข้าใจกันที่ดีของเด็กและผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบมีเกณฑ์การพิจารณา คือ 1) เป็นชุมชนที่มีการจัด กิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่อง และ 2) เป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะ ไม่ต่ำกว่า 3 ปี โดยใช้ทฤษฎีการมี ส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน (ฮาร์ท, 1979; Franklin, 1997; Lansdown, 2001) ซึ่งมีโครงการจาก หลากหลายหน่วยงานให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็น สื่อกลาง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนในชุมชนได้แสดงศักยภาพในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการ จัดกิจกรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมงาน เช่น โครงการเพชรบุรี ดีจัง ได้จัดกิจกรรมทอผืน พัน จินตนาการ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดจินตนาการลงบนผืนผ้าขนาดใหญ่ร่วมกัน เป็นต้น

แนวเหตุผลและปัญหาที่ได้กล่าวไปนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและ เยาวชน มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็ก และ เยาวชนวัย 6-25 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงรอยต่อของชีวิต ที่คอยสังเกตและจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว จึงควรสร้าง ประสบการณ์ที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน โดยในชุมชนแต่ละชุมชนควรมีการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็ก และ เยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมและหันมาสนใจกิจกรรมที่สร้างสรรค์มากกว่า การเล่นเกมหรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของ เด็กและเยาวชนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทัศนคติของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความ สามัคคี และเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนต่างวัย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ชุมชนต้นแบบ จำนวน 3 ชุมชน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. เป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะไม่ต่ำกว่า 3 ปี

โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกอย่างเจาะจง (purposive sampling) คือ

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน จำนวน 3 คน มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมศิลปะไม่ต่ำกว่า 5 ปี เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน ในด้านรูปแบบ ขั้นตอน อุปกรณ์ และผลการจัดกิจกรรม

2) แกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน จำนวน 9 คน มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน และผลการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน

3) เด็กและเยาวชน อายุ 6-25 ปี จำนวน 15 คน มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในชุมชน เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ
2. แบบสัมภาษณ์สำหรับแกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชน
3. แบบสัมภาษณ์สำหรับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในชุมชน
4. แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน
5. แบบสัมภาษณ์สำหรับแกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชนหลังจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน
6. แบบสัมภาษณ์สำหรับเด็กและเยาวชนหลังจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน
7. แบบประเมินรับรองรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ

การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและรูปแบบของเครื่องมือแต่ละชนิด
2. ศึกษาข้อมูลที่ได้รวบรวมมา
3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจเครื่องมือที่สร้างขึ้นและผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาของแต่ละข้อความ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาตรวจสอบโดยการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence : IOC)

6. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษา
7. นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความตรง (Validity) ตามโครงสร้างของเนื้อหา และมีเกณฑ์ในการพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน
2. มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมศิลปะในชุมชน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในชุมชน
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กและเยาวชน
5. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตของสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน
6. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ
7. ผู้วิจัยนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม รับรองรูปแบบการจัดกิจกรรม โดยเป็นแบบตรวจสอบรับรองความเหมาะสม แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นความเรียงข้อเสนอแนะ
8. ผู้วิจัยนำความคิดเห็นมาปรับปรุง แล้วพัฒนาเป็นรูปแบบกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์การจัดกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม
 - 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลจากการตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบจากการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยอภิปรายจากการสังเกตสภาพแวดล้อมและพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่เกิดขึ้นจริง

3. แบบสัมภาษณ์หลังจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็ก และเยาวชนในชุมชน

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ

3.2 แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลจากการตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบจากการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม มหกรรมเพชรบุรี ดีจัง พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม แบ่งได้เป็น 10 ขั้นตอน คือ 1) ประชุมเครือข่าย 2) พัฒนาโครงการ 3) หาแหล่งทุน 4) ประชุมพูดคุยภาพรวมงานตลอดทั้งปี 5) ประชุมโครงการย่อย 6) เด็กและเยาวชนนัดพูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งที่ไปเรียนรู้จากชุมชนของตัวเอง 7) เด็กและเยาวชนทุกกลุ่มประชุมเพื่อเตรียมตัวจัดงาน 8) เด็กและเยาวชนเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ 9) ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน 10) สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานมหกรรมเพชรบุรี ดีจัง กลุ่มลูกหว่า พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) แกนนำกลุ่มลูกหว่า เด็กและเยาวชนร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกันเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและของดีในชุมชน โดยใช้วิธีการสร้างแผนภาพต้นไม้ (tree diagram) 2) เด็กและเยาวชนเลือกเรียนศิลปวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง เรียนรู้ศิลปะ 1 อย่าง 3) เด็กและเยาวชนลงพื้นที่ศึกษาและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม 4) เลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดภายในงาน 5) เด็กและเยาวชนลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ 6) สรุปประเมินผลการจัดกิจกรรม

2. ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานมหกรรมบางกอกนี้ ดีจัง พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งได้เป็น 9 ขั้นตอน คือ 1) ประชุมกลุ่มย่อย 2) ประชุมเพื่อวางวัตถุประสงค์ 3) การประชุมใหญ่ 4) ประชุมการเขียนโครงร่าง 5) หาแหล่งทุน 6) ประชุมพูดคุยกับหน่วยงานรัฐ 7) ประชุมเด็กเยาวชนและผู้นำชุมชนในการคิดหารูปแบบการจัดงาน 8) ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และ 9) สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม

3. ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานมหกรรมรองเมือง เรืองยิ้ม พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งได้เป็น 8 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนาโครงการ 2) หาแหล่งทุน 3) ประชุมวางแผนภาพรวมกิจกรรมตลอดทั้งปี 4) ประชุมโครงการย่อย 5) ประชุมเจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) 6) ประชุมเครือข่าย 7) ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และ 8) สรุปผลและประเมินผลการจัดกิจกรรม

4. ผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณในการจัดงานมหกรรมเพชรบุรี ดีจัง พบว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดงานเพชรบุรี ดีจัง สามารถแบ่งได้เป็น 6 ส่วน คือ 1) งบประมาณสัมพันธ 2) ค่าติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างและประดับตกแต่งในงาน 3) ค่าจัดทำเวที ฉาก และตกแต่งสถานที่ 4) ค่าจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี 5) ค่าจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเครือข่าย และ 6) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ประสานงานอาสาสมัคร เตรียมงาน

5. ผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณในการจัดงานมหกรรมบางกอกนี้ ดีจัง พบว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดงานมหกรรมบางกอกนี้ ดีจัง สามารถแบ่งได้เป็น 8 ส่วนคือ 1) สื่อ/ประชาสัมพันธ์ 2)

สนับสนุนบูรณาการ 3) อาหาร 4) วัสดุ-อุปกรณ์ 5) เช่าสถานที่ 6) เช่าเครื่องเสียง/ระบบไฟ 7) ค่าผลิตสื่อ และ 8) เบ็ดเตล็ด

6. ผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณในการจัดงานมหกรรมรอมเมือง เรื่องยิ้ม พบว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดงานมหกรรมรอมเมือง เรื่องยิ้ม สามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วนคือ 1) ค่าเดินทาง 2) ค่าอาหาร 3) วัสดุ-อุปกรณ์ และอื่น ๆ 4) ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน/ซุ้มกิจกรรมเครือข่ายจัดงาน

7. ผลการวิเคราะห์กิจกรรมศิลปะจากกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบเปรียบเทียบกับลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า กิจกรรมกำแพงศิลปะ เป็นกิจกรรมเดียวที่มีความสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทุกประการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชนเพิ่มเติมจากชุมชนอื่น ๆ อีก 4 ชุมชน พบว่า นอกจากกิจกรรมกำแพงศิลปะแล้ว ยังมีกิจกรรมศิลปะทราย Street Art by Sand ที่มีความสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน

8. การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ พบว่า กิจกรรมกำแพงศิลปะ เป็นกิจกรรมศิลปะที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชนมากที่สุด

9. การสัมภาษณ์ความคิดเห็น ของแกนนำชุมชน หรือผู้ที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมในชุมชน พบว่า กิจกรรมพวงมโหตร กำแพงศิลปะ และพันท์ถุงผ้า เป็นกิจกรรมศิลปะที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน

10. การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในชุมชน พบว่า กิจกรรมผ้ามัดย้อม พวงมโหตร ตึกตาห่มมือ กังหันลม กำแพงศิลปะ พันท์ถุงผ้า และระบายสีกระดาษ เป็นกิจกรรมศิลปะที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน ในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ประชุมพูดคุยกับแกนนำชุมชน และเด็กเยาวชนในชุมชน เพื่อสรุปสถานการณ์ความต้องการของคนในชุมชน ประเด็นที่น่าสนใจ ตั้งวัตถุประสงค์และวางเป้าหมายของกิจกรรม

1.2 ประชุมพูดคุยกับแกนนำชุมชน เด็กเยาวชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม เพื่อชี้แจงโครงการ เสนอแนวคิดและรูปแบบกิจกรรม และช่วยกันวางแผนโครงการ

1.3 พัฒนาโครงการ เป็นการเรียบเรียง และลงรายละเอียดของโครงการ เพื่อเตรียมการขอ งบประมาณสนับสนุน

1.4 หาแหล่งทุนสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรม สร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชนและครอบครัว เช่น สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) เป็นต้น

1.5 ลงพื้นที่สำรวจชุมชนของตนเอง เป็นการลงเดินชุมชน เพื่อค้นหา สำรวจ เรียนรู้ แลกเปลี่ยน และพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา เอกลักษณ์ของชุมชน และร่วมกันสร้างเป็นแผนภาพ ต้นไม้ (Tree Diagram)

1.6 ประชุมพูดคุยกับแกนนำชุมชนและเด็กเยาวชนในชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและปรับความเข้าใจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น คิกรูปแบบการจัดกิจกรรม ออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรม ออกแบบสื่อ

1.6.1 หน้าที่ความรับผิดชอบ โดยสามารถแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดงาน ออกเป็น 6 หน้าที่ ได้แก่

1) ผู้ประสานงานกลาง คอยประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ ดูแลภาพรวม ภายในงาน

2) บุคลากรประชาสัมพันธ์ คอยเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม

3) ผู้จัดเตรียมและตกแต่งสถานที่

4) ผู้ดูแลการจัดลำดับและจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้บนเวที

5) สวัสดิการ ดูแลเรื่องอาหาร

6) ผู้ดูแลวัสดุ-อุปกรณ์ คอยดูแลเรื่องอุปกรณ์ของงาน

1.6.2 หน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดซุ้มกิจกรรม แบ่งออกเป็น 5 หน้าที่ ได้แก่

1) หัวหน้า คอยดูแลภาพรวมของซุ้ม

2) คนสอน คอยสอนกิจกรรมภายในซุ้ม

3) ผู้ดูแลสถานที่ คอยดูแลเรื่องการตกแต่งซุ้มกิจกรรม

4) สวัสดิการ คอยดูแลเรื่องอาหาร

5) ประชาสัมพันธ์หน้าซุ้ม คอยชวนคนเข้าซุ้ม

1.7 ประชุมกับหน่วยงานรัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม อธิบายโครงการวางแผนงานร่วมกันและประสานงานการจัดกิจกรรม

1.8 ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ลงมือทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

1.9 สรุปผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมร่วมกันกับแกนนำชุมชนและเด็กเยาวชนพูดคุยสรุปผลการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ถอดบทเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดงาน

2. งบประมาณในการจัดกิจกรรม สามารถแบ่งงบประมาณที่ควรคำนึงในการจัดกิจกรรม 5 ด้าน ดังนี้ 1) สื่อ/ประชาสัมพันธ์ 2) วัสดุ-อุปกรณ์ 3) ค่าอาหาร 4) ค่าไฟ และ 5) ค่าตกแต่งสถานที่

3. กิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ แบ่งออกเป็น 8 กิจกรรม ได้แก่

3.1 กำแพงศิลปะ

กิจกรรมการวาดภาพ ระบายสีกำแพง เพื่อบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา ลักษณะความเป็นอยู่ และจุดเด่นของชุมชนที่เด็กเยาวชนอาศัยอยู่ เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดเรื่องราวให้คนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนได้รับรู้ ปรับเปลี่ยนพื้นที่เปลี่ยว พื้นที่สกปรกที่คนนำขยะมาทิ้งให้กลายเป็นพื้นที่ที่มีสีสันสวยงาม การปรับเปลี่ยนทัศนียภาพของชุมชนให้น่าอยู่ สะอาดตา ทำให้คนภายนอกได้รู้จักชุมชนมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้คนสามารถออกจากบ้านมาเดินเล่น พักผ่อนหย่อนใจ พูดคุย พบปะ ได้โดยไม่ต้องรู้สึกหวาดกลัวกับพื้นที่ในชุมชน ปรับเปลี่ยนจากพื้นที่เสี่ยงให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เกิดเป็นพื้นที่ปลอดภัย กำแพงศิลปะเป็นกิจกรรมที่ต้องช่วยกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันค้นหา และสำรวจความเป็นมาเรื่องราวของชุมชน ค้นหาของดีที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน ช่วยกันออกแบบภาพที่จะวาดลงบนกำแพง ช่วยกันระบายสีกำแพงให้สวยงาม เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมทั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน เป็นการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนและละแวกชุมชนให้เกิดเป็นพลังชุมชนที่แข็งแกร่ง เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความสามัคคี

ของคนในชุมชน ทำให้พื้นที่ในชุมชนเกิดความสวยงาม และเกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เด็กเยาวชนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เกิดความรักความผูกพันต่อชุมชนของตนเอง เกิดการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อช่วยกันปรับเปลี่ยนพื้นที่และทำให้คนในชุมชนเกิดความใกล้ชิดสนิทสนม สานสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เด็กเยาวชนได้แสดงออกทางความคิดอย่างเต็มที่ เป็นงานศิลปะที่ไม่มีผิดถูก เด็กเยาวชนมีพื้นที่แสดงออกมากขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและอบายมุข

ภาพ 1

กำแพงศิลปะ

3.2 ศิลปะทราย Street Art by Sand

กิจกรรมศิลปะที่ใช้ทรายในการวาดภาพตกแต่งถนน ซึ่งเป็นพื้นที่ในชุมชนที่เด็กและเยาวชน สามารถปลดปล่อยความคิดและจินตนาการได้อย่างเต็มที่ ทำให้เด็กเยาวชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ การแต่งแต้มสีสันให้กับท้องถนน ทำให้อถนนกลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับทุกคนเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน สวยงาม ทำให้ชุมชนเกิดความครึกครื้น ตื่นตัว คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุย และเกิดความใกล้ชิดสนิทสนม เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านจินตนาการออกมาเป็นภาพวาด ทำให้เด็กและเยาวชน รู้สึกรักและผูกพันกับชุมชนที่อยู่อาศัย เด็กเกิดความกล้าแสดงออก เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เด็กเยาวชนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ คนทุกเพศทุกวัยสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาสวยงาม เป็นกิจกรรมที่ทำให้คนจากหลากหลายพื้นที่มารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเป็นการแสดงออกต่อชุมชนอย่างหนึ่ง ช่วยพัฒนาทักษะทางความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจ ช่วยให้เด็กและเยาวชนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังภาพ 2

ภาพ 2

ศิลปะทราย Street Art by Sand

3.3 พวงมโหตร

เครื่องแขวนโบราณประเภทหนึ่งที่ทำจากกระดาษสีต่าง ๆ นำมาพับ ตัด และนำมาทับซ้อนกัน เป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนไทย ใช้แขวนในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งานบวชงาน

ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานวันสงกรานต์ งานโกนจุก และงานบุญทั่วไป ผู้คนในชนบทใช้แขนตักแต่งสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันหาได้ยาก กิจกรรมพวงมโหตรเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนออกมามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาเก่าแก่ของคนไทย เป็นกิจกรรมศิลปะที่ทำได้ง่าย มีสีสันสวยงาม ทำเสร็จแล้วสามารถนำกลับบ้านได้ สามารถทำได้ด้วยตนเอง หรือช่วยกันทำในครอบครัว เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน เกิดการสื่อสาร พูดคุยกันระหว่างผู้จัดซุ้มและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การพบปะสนทนา สัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกันและเพื่อนต่างวัย เกิดความใกล้ชิดกัน สามารถใช้เวลาร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชนและต่างชุมชน เด็กและเยาวชนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรอคอย รู้จักการแบ่งปันอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับผู้อื่น เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาศักยภาพร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อนิ้วมือในการหยิบจับ กล้ามเนื้อตาจากการสำรวจ และการสังเกตให้ทำงานได้อย่างประสานสัมพันธ์กัน เกิดการพัฒนาทางความคิด สติปัญญาจากการปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดังภาพ 3

ภาพ 3

พวงมโหตร

3.4 เฟ้นท์ถุงผ้า

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนตระหนักถึงการใช้อยู่พลาสติกที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นส่งผลให้เกิดมลพิษและสภาวะโลกร้อน ปัจจุบันโลกได้ประสบปัญหากับสภาวะโลกร้อน เนื่องจากการใช้ถุงพลาสติก โฟม ฯลฯ เป็นสิ่งที่ย่อยสลายยากและทำลายชั้นบรรยากาศ ประกอบกับมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรที่มากขึ้นตาม จึงส่งผลให้โลกมีอุณหภูมิที่สูงขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งสาเหตุหลักของการเกิดสภาวะโลกร้อนคือมนุษย์ที่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและไม่ได้คำนึงถึงผลที่ตามมา จึงจำเป็นต้องช่วยกันประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ โดยวิธีการลดใช้ถุงพลาสติกและหันมาใช้ถุงผ้าแทน ซึ่งกิจกรรมการเฟ้นท์ถุงผ้าเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน มีการตกแต่งถุงผ้าให้สวยงาม เพื่อส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการใช้ ถุงผ้า กระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวและหันมาใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้ออกมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อีกทั้งยังให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนมีพื้นที่สร้างสรรค์ที่เด็กสามารถมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบต่อสังคม กล้าแสดงออกทางความคิด มีส่วนร่วมกับคนทุกเพศทุกวัย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคม ดังภาพ 4

ภาพ 4

พื้นที่ทอผ้า

3.5 ผ้ามัดย้อม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์และมีสีสันที่สวยงาม ถูกค้นพบและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นิยมใช้เปลือกไม้ต่าง ๆ มาต้มทำให้เกิดสี เช่น ไม้โกงกาง ไม้โปรงแดง ไม้โปรงดำ ไม้ตะบูน ไม้ตะบัน แต่ที่นิยมกันมาก คือ ไม้โปรง และไม้ตะบูน ซึ่งจะให้สีน้ำตาล การย้อมผ้าสมัยก่อนเกิดจากผู้ที่ทำอาชีพตัดไม้แล้ว ยางไม้เลอะติดเสื้อผ้า ซักไม่ออก จึงเกิดการนำเอาเปลือกไม้มาต้ม แล้วนำเสื้อผ้าที่เลอะยางไม้มาย้อมเมื่อนำมาใส่แล้วรู้สึกเย็นสบาย จึงมีการพัฒนาต่อยอดจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการสืบสานภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยเปลือกไม้ธรรมชาติจากพี่ชายเล่นที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผ้ามัดย้อมเป็นกิจกรรมที่เด็ก และ เยาวชนสามารถ ออกแบบลวดลายได้ด้วยตัวเอง เป็นงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์ ครอบครัวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เกิดความใกล้ชิดและสร้างความผูกพัน มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเกิดการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ทำให้เห็นความสำคัญของความคิดแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการแบ่งปันและใช้อุปกรณ์ร่วมกัน เด็กสามารถออกแบบลวดลายได้อย่างอิสระเกิดการพัฒนาศักยภาพทางความคิดด้านการออกแบบ ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการพัฒนาศักยภาพร่างกายในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสายตา รู้จักการรอคอยก่อนที่จะได้สิ่งของที่ที่ต้องการเกิดการพูดคุยสื่อสารระหว่างผู้จัดซุ้มและผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม ได้พบปะเพื่อนในวัยเดียวกันและต่างวัยเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตัวเอง เห็นคุณค่าของสิ่งใกล้ตัวและทรัพยากรทางธรรมชาติ ดังภาพ 5

ภาพ 5

ผ้ามัดย้อม

3.6 ตุ๊กตาหุ่นมือ

กิจกรรมศิลปะที่บอกเล่าเรื่องราวคนในชุมชน ผ่านกระบวนการคิดและจินตนาการของเด็กเยาวชน โดยใช้การเล่านิทานเป็นการสื่อสารเรื่องราว ตุ๊กตาหุ่นมือเป็นตุ๊กตาที่สามารถนำมาสวมมือและขยับปากพูดได้ เริ่มทำมาจากถุงกระดาษน้ำตาล ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ใกล้ตัวและมีราคาประหยัด จำลองขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของคนในชุมชน โดยจะใช้สัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง วัว เป็ด หนู หมู ไก่ ฯลฯ มาเป็นตัวละครประกอบในการเล่าเรื่อง และตกแต่งถุงกระดาษด้วยกระดาษที่เด็กเป็นผู้ระบายสีเอง เด็กจินตนาการ และถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นตัวละครตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เป็นการเรียนรู้องค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชน เรียนรู้ว่าชุมชนเกิดจากการรวมตัวของคนหลาย ๆ คน รู้จักความหลากหลายของคนในชุมชน รู้จักการ

อยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ว่าคุณในชุมชนจะขาดใครไปไม่ได้ หากเกิดปัญหาในชุมชน คนในชุมชนทุกคนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นกิจกรรมศิลปะที่ทำง่าย สามารถนำกลับบ้านและใช้เป็นของเล่นได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เด็กสามารถเล่าเรื่องโดยใช้ตุ๊กตาหุ่นมือแทนตัวละครที่ต้องการจะสื่อสาร เป็นการเรียนรู้ การใช้สี การตัดกระดาษ เสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย กล้ามเนื้อมัดเล็ก การมองเห็น การสังเกต การจดจำ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมศิลปะสามารถเล่นด้วยกันในครอบครัว หรือเล่นร่วมกับเพื่อนได้ ซึ่งเป็น การสานสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ดังภาพ 6

ภาพ 6

ตุ๊กตาหุ่นมือ

3.7 กังหันปั่นรัก

การทำกิจกรรมผ่านการเล่าเรื่องราวของชุมชน โดยใช้ของเล่นพื้นบ้านไทยซึ่งเด็กและเยาวชนในชุมชนเปรียบเสมือนกังหันที่หมุนได้ด้วยลม ผู้ใหญ่ในชุมชนเปรียบเสมือนลม หากกังหันขาดลม จะไม่สามารถหมุนได้ แต่ถ้ากังหันมีลมคอยช่วยผลักดัน แรงลมทำให้กังหันหมุนได้ เปรียบเสมือนเด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ มีแรงและพลังความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ ผู้ใหญ่ในชุมชนจึงควรเปิดโอกาส ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมในวันข้างหน้า กังหันปั่นรักเป็นกิจกรรมศิลปะที่ทำได้ง่าย สามารถทำได้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กมีสมาธิ ในการทำงาน มีสมาธิในการตัดกระดาษ ช่วยพัฒนาเสริมสร้างร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อมัดเล็ก ใช้นิ้วมือ ในการจับหรือตัดกระดาษ ใช้ตาในการมองดู สำรวจและสังเกต เป็นกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับคน ในครอบครัว เกิดความใกล้ชิดและสานสัมพันธ์กับคนในครอบครัว เด็กเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักเพื่อนใหม่และเพื่อนต่างวัย เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสังคม เด็กและเยาวชนได้พบปะ พูดคุยกัน รู้จักรอคอย รู้จักการแบ่งปันอุปกรณ์ร่วมกับผู้อื่น ครอบครัว ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสุข และสนุกกับการทำกิจกรรมศิลปะ เกิดความภาคภูมิใจในของเล่น ที่เป็นฝีมือของตนเอง เด็กได้เรียนรู้ และเข้าใจหลักของกลศาสตร์ในระหว่างการลงมือทำ และเข้าใจการทำงานของกังหันที่จะต้องใช้แรงลมในการหมุน เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กจะได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังภาพ 7

ภาพ 7

กังหันปั่นรัก

3.8 กระจ่างเพาะรัก

กิจกรรมศิลปะที่ปลูกฝังให้เด็กเยาวชนรู้จักรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องใช้ร่วมกัน โดยกิจกรรมเป็นการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการผ่านการปั้นตกแต่งกระถางต้นไม้ให้สวยงาม จากปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจาก คนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยลง หันไปพึ่งพาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแทน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคน และเมื่อทรัพยากรถูกใช้จนเหลือน้อยลงไปทุกที ทรัพยากรที่เหลืออยู่นี้ อาจส่งผลต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในวันข้างหน้า ธรรมชาติที่ไม่สมบูรณ์ อาจก่อให้เกิดภัยทางธรรมชาติต่าง ๆ ตามมา เราจึงควรปลูกฝังให้เด็กเยาวชนหันมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรู้จักการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว คือ การปลูกต้นไม้ เพื่อเพิ่มทรัพยากรทางธรรมชาติและตกแต่งกระถางต้นไม้ให้สวยงาม กระจ่างเพาะรักจึงเป็นกิจกรรมศิลปะที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมและเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนได้ แสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ผลงานในแบบของตัวเองผ่านการปั้นตกแต่งกระถางต้นไม้ เด็กและเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้มีสมาธิในการทำงาน เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคม รู้จักการแบ่งปันอุปกรณ์ร่วมกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนทุกเพศทุกวัยสามารถใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดการพบปะพูดคุยกับคนในชุมชนและต่างชุมชน ทำให้เกิดการสานสัมพันธ์ที่ดีและความใกล้ชิดต่อกันในครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังภาพ 8

ภาพ 8

กระจ่างเพาะรัก

การพัฒนากิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีสมาธิในการทำงาน เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคม มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังเสริมสร้างพัฒนาการด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ ความรู้สึก และจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเก่าแก่ของคนไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในระยะยาวและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น
2. มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสถานที่ให้เป็นกันเอง และผ่อนคลาย
3. ส่งเสริมพฤติกรรมการณ์ทำกิจกรรมที่พื้น ช่วยเพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมและเพิ่มพื้นที่ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. <http://lowersecondarymath.ipst.ac.th/wp-content/uploads/2015/PDF/Curriculum%202551.pdf>
- ชาญวิทย์ พรนภดล. (2556). *บทวิเคราะห์สถานการณ์เด็กติดเกม*. http://www.healthygamer.net/sites/default/files/scribd/bthwiekhraaahsthaankaaredktidekm_2556.pdf
- ทิตินา แคมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- ปีเชเนอร์, แอล และ พิคเก็ต, เอ. (2550). *Multiple intelligences and positive life habits* [เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาหุปัญญา (MI) และคุณลักษณะนิสัยที่ดี]. สำนักพิมพ์เบรนเนท.
- วารภรณ์ อยู่วัฒนา. (2544). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/64474>
- อคิน รพีพัฒน์. (2537). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยและทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2559). *ยูนิเซฟเรียกร้องให้ผู้ใหญ่รับฟังเสียงของเด็กและเยาวชนมากขึ้น*. http://www.unicef.org/thailand/tha/media_25065.html
- ฮาร์ท, อาร์. เอ. (1979). *Innocenti essays* [การมีส่วนร่วมของเด็ก จาก “การทำพหุเป็นพิธีสู่ความเป็นประชาชน”]. องค์การยูนิเซฟ.

ภาษาอังกฤษ

- Franklin, B. (1997). The ladder of participation in matters concerning children. In J., Boyden & J., Ennew (Eds.), *Children in Focus: a manual for participatory research with children*. Grafisk Press.
- Lansdown, G. (2001). *Promoting children's participation in democratic decision-making*. Arti Grafiche Ticci.